

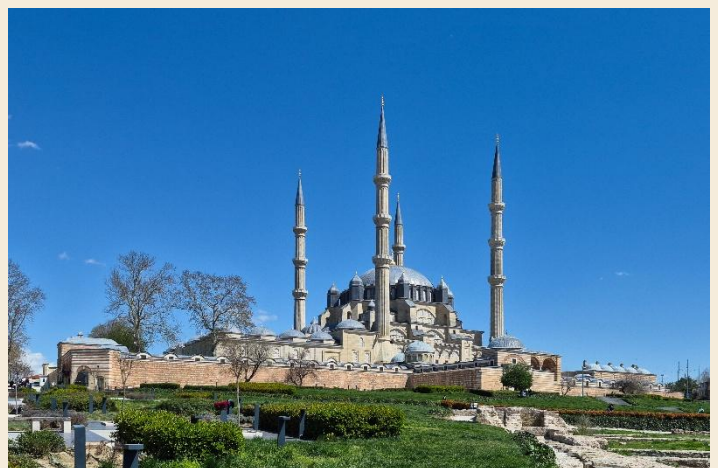
EDIRNE

2026 tavasz

2026 tavaszán Isztambul és környéke megtekintése után bérautóval elutaztunk Edirnébe, hogy meglátogassuk Mimar Szinán főművét, a Szelim-mecsetet. Ha már arra jártunk, kicsit körülnéztünk a városban és számos további érdekességet is találtunk. Talán még egyszer eljuthatunk ide, amire a legjobb időpont a június lehet, mert akkor megtekinthetnénk a sok évszázados hagyományos birkózóverseny döntőit is.

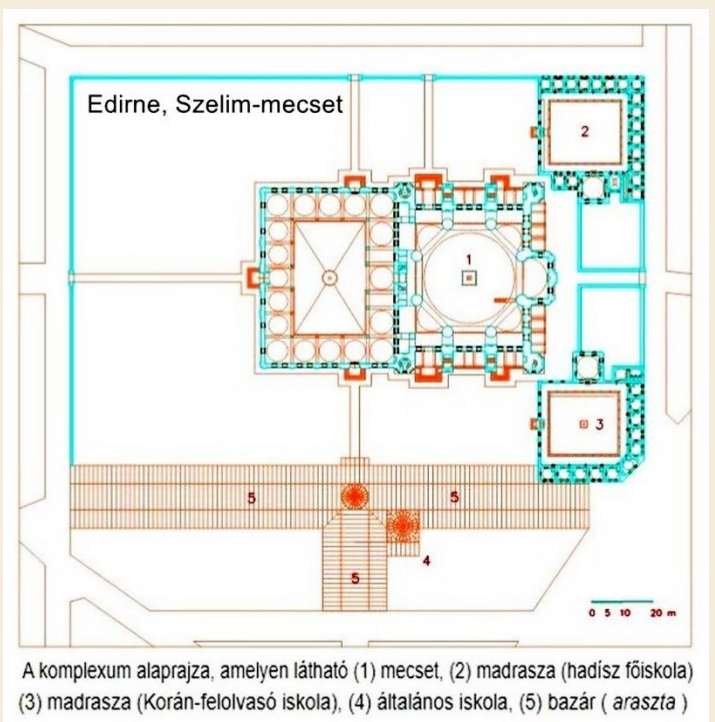

Mimar Koca Szinán a legnagyobb oszmán építész, maga is munkássága csúcsának, mesterművének tartotta a Szelim-mecsetet, amelyet 1568 és 1575 között épített II. Szelim szultán megbízásából. A nyolcvanas éveiben járó mester ebben az épületben mintegy összegezte mindazt a hatalmas tudást és tapasztalatot, amelyet sok évtizedes mérnöki tevékenysége során és mint az Oszmán Birodalom főépítésze megszerzett. Szinán hosszú munkássága során 375 épületet emelt, amelyek jelentős része ma is áll. Alkotásainak színvonala joggal vetekszik a nyugati világ reneszánsz építőművészetével.

A Szelim-mecset (Selimiye Camii) valójában egy külliye, vagyis egy jótékonysági épületegyüttes, amelynek része maga a mecset is. A klasszikus oszmán korban az uralkodócsaládon kívüli építtető csak egy minaretet építhetett, a szultáni család tagja, hercege már kettőre, a szultán pedig négy minaretet állíthatott az általa elrendelt mecset köré. Ez a szabály később fellazult, például a Mekki Nagymecset napjainkban már kilenc minarettel büszkélkedhet.

Az edirnei Szelim-mecset alaprajza. Az Anatóliában kialakult, az iráni és arab mecsetépítészetet a szeldzsuk törökök fejlesztették tovább, aminek szép példáját láttuk Konyában. A jellegzetes sok kupolás, sok oszlopos szeldzsuk mecset szerkezetét az oszmánok fejlesztették tovább, különösen Konstantinápoly meghódítása után, ahol a leginkább csodált Hagia Sophia építészeti struktúrája lett a követendő példa. Szinán tette a legtöbbet az egy kupolával fedett centrális teret tartalmazó oszmán mecsettípus fejlesztéséért. Ez az alaprajz mutatja a Szelim-mecset kiforrott szerkezetét és a külliye kapcsolódó épületeinek elhelyezkedését.

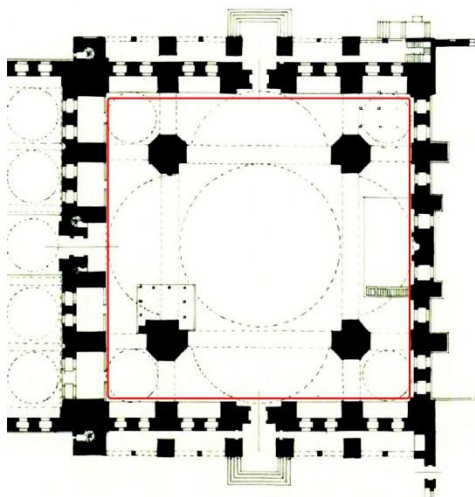
A komplexum alaprajza, amelyen látható (1) mecset, (2) madrasza (hadisz főiskola) (3) madrasza (Korán-felolvasó iskola), (4) általános iskola, (5) bazár (araszta)

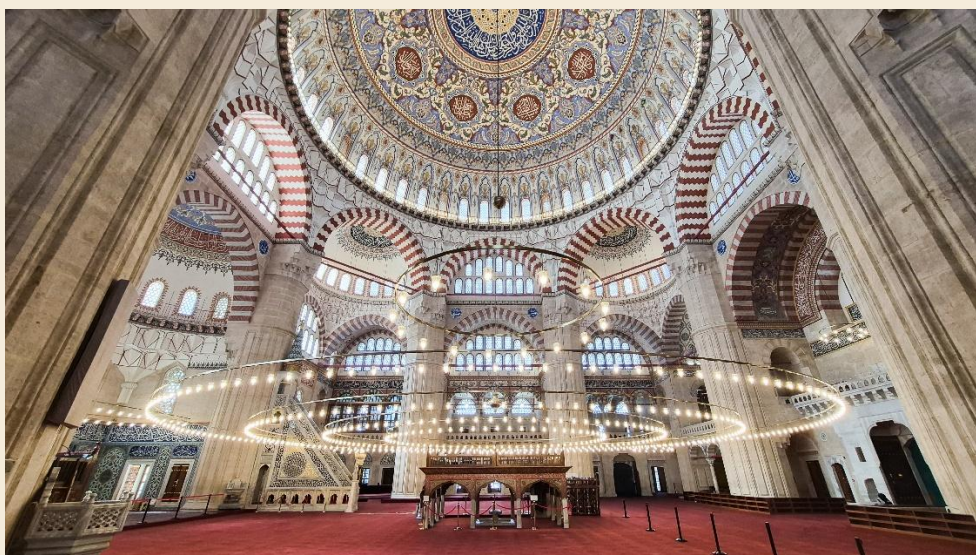
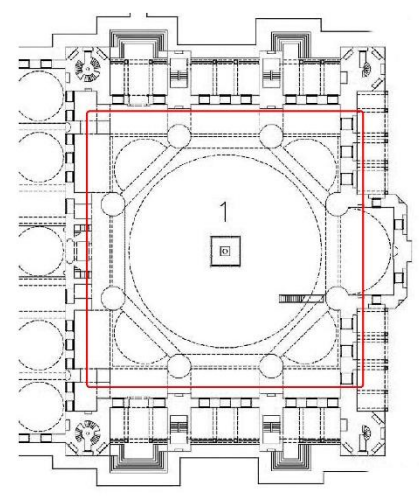
A Selimiye mecset nagyszerű belső tere az egyetlen, hatalmas, 31,25 méter átmérőjű kupola alatt. Középen a müezzín festett fából készült erkélye. A müezzín erről a márványoszlopokon álló faépítményről továbbította az imám szavait.

Ez a két alaprajz segít megérteni Szinán építészetének jelentős fejlődését. A bal oldali az isztambuli Şehzade (herceg) mecset, amelyet Szulejmán szultán emeltetett 1543-ban betegségben elhunyt kedves fia emlékére. Itt a kupolát négy hatalmas oszlop tartja, a nagy kupolát tartó falakat négy félkupola támasztja meg. és a mecset falait kívülről támpillérek is erősítik. Szinán ezt a rendszert tanulóévei munkájának tekintette. Jobbra az edirnei Szelim-mecset rajza. Itt a Hagia Sophia-nál is hatalmasabb kupola nyolc oszlopra támaszkodó kupoladobra épült. A kapcsolódó mellékes terek szinte eltűnnek, az óriási, alátámasztás nélküli belső tér valóban lenyűgöző mestermunka. Szinán boldog volt, hogy a Hagia Sophia kupolájánál nagyobbban sikerült alkotnia, amelyet ráadásul kívülről is harmonikus megjelenésű épület hordoz, ellentétben a Hagia Sophia robusztus külső látványával. A mester biztosan elcsodálkozott volna, ha lett volna lehetősége megtekinteni a római Pantheon 43,3 méter átmérőjű kupoláját...

Isztambul, a Şehzade-mecset.
Mimar Szinán 1545-1548 között építette.
A kupola átmérője 19 m, magassága 37 m.

Edirne, a Szelim-mecset.
Szinán 1568 és 1575 között építette.
A kupola átmérője 31,3 m, magassága 71 m.

Ez a torzított felvétel talán jobban érzékelteti azt a megdöbbentő hatást, amit ez a nagyszerű mecset gyakorol a látogatóra. Ráadásul szerencsénk is volt, a négy évig tartó nagy felújítást éppen 2026-ban fejezték be, így teljes pompájában láthattuk Szinán mesterművét.

Balra a mihráb mutatja az imádkozás helyes irányát, rögtön mellette a finom szépségű izniki csempével borított falsarok. Sajnos az eredeti csempék egy része elveszett, amikor az 1877-78-as orosz-török háború idején a Balkán felől támadó orosz csapatok katonái tábornokuk parancsára lefeszegték a falakról és Moszkvába szállították. Jobbra az áttört kőfaragással díszített szószék, a minbar. Mindez gyönyörűen restaurálva.

Mimar Szinán büszkesége, a Hagia Sophia-nál is nagyobb kupola, alulnézetből.

A müezzin erkélyét 12 márványoszlop tartja. A fából készült emelvényt színezett alapra festett növényi motívumokkal díszítették.

A müezzin erkélye mihrábhöz közelebbi oldalának sarokoszlopába van bevésve ez a fejfelé fordított tulipán, amelyhez legalább két monda kapcsolódik. Mindenesetre a tulipán szerencsét hozhat, mert azt láttuk, hogy aki ismeri a történeteket, szorgosan simogatja a faragást.

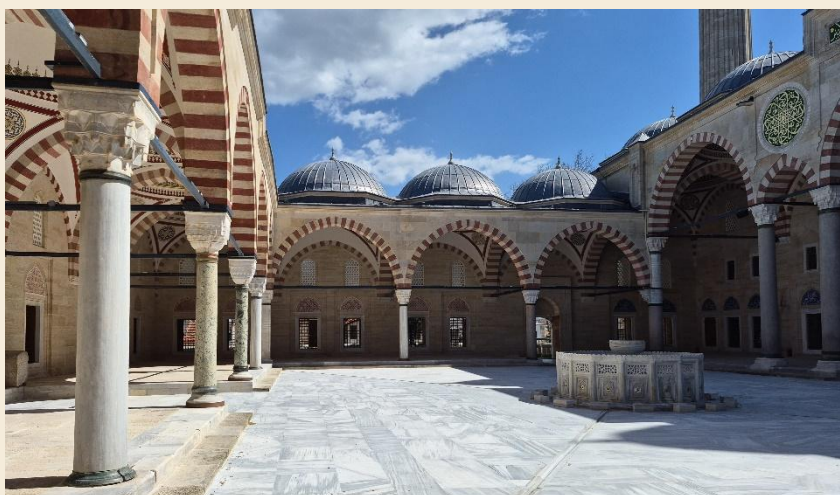
Még egy szép festett fatábla a müezzin erkélyéről.

Ilyen szép az izniki csempéből kirakott falfelület. Nem csoda, hogy vitték az oroszok...

A Szelim-mecset bejárata az árkádos udvar felől. Középen a mívesen faragott rituális tisztálkodásra való kút, a şadırvan.-

Még egyszer a mecset udvara

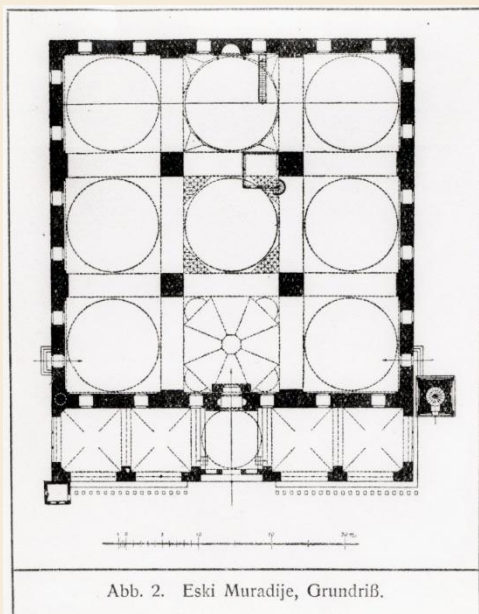
Edirne (Hadrianopolis/Drinápoly) történelmi okok miatt mindig rendkívül fontos volt az oszmánoknak, ezért aztán körömszakadtáig ragaszkodtak városukhoz, még a meggyengült birodalom utolsó idejében is. A Nyugat-anatóliai kis oszmán bégségből kialakult birodalom első fővárosa Bursa volt a Márvány-tenger partjához közel, de I. Murád szultán balkáni terjeszkedése után Edirne lett a növekvő birodalom fővárosa 1365-től 1453-ig. Ennek megfelelően paloták, mecsetek és sok más középület épült a városban, még azután

is, hogy a szultán az elfoglalt Isztambulba költözött. A képen távolabb az 1403 és 1414 között épített Eski Camii kupolái és két minaretje látszik. Az előtérben levő romok az 1588-tól épített Yemiş Kapanı Han közelmúltban feltárt romjai. Ezek foglalják el a Szelim-mecset és a Régi Mecset (Eski Camii) közötti területet. A Yemiş Kapanı Han tulajdonképpen piac, vagy inkább kereskedelmi központ volt, üzletekkel, raktárakkal, kereskedőszállásokkal. A romos épületet 1937-ben bontották le.

Ha a Szelim-mecsetről átsétálunk a Yemiş Kapanı Han romjai között az Eski Camii (ejtsd: eszki dzsami) előtti kis térre, elérkezünk Edirne legrégebbi, ma is álló mecsetének bejáratához. Az oszmán kori város fontosságát az is mutatja, hogy milyen sok nagy mecsetet építettek benne. Ezeken jól lehet követni az oszmán mecsetépítéssel fejlődését. Az Eski Camii építész a Konya-beli Hacı Alâaddin volt, aki láthatólag magával hozta Edirnébe a sokkupolás szeldzsuk mecsetépítési hagyományokat. A kisebb kupolákkal fedett nyitott előcsarnokot később építették a mecsethez

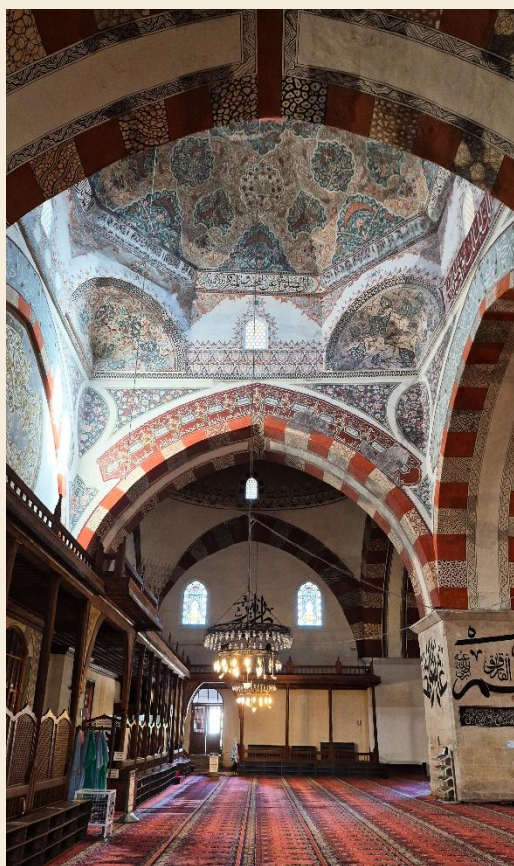

Az Eski Camii északi főkapuja. Egy másik kapu, a mecset nyugati kapuja fölötti felirat (kitabe) megnevezi a mecset építészét, kivitelezőjét és leírja azt, hogy mely szultánok uralkodása alatt készült az építkezés.

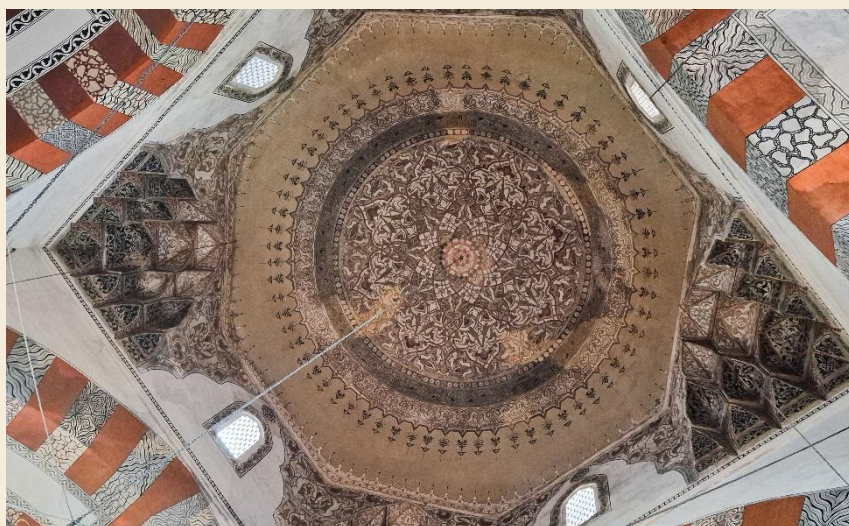
Az Eski Camii kilenc kupolával épült, északi sarkán egy egyerkélyes minarettel. A magasabb, kéterkélyes minaretet I. Mehmed szultán (úr: 1413-1421) építette hozzá, a mecset befejezése után néhány évvel. A szeldzsuk előzményekhez képest kevesebb, mindössze négy robosztus oszlop tartja a kupolák súlyát. Ez a megoldás nehézkessége ellenére egybenyitja a kupolák alatti tereket. Az erre való törekvés már az oszmán építészet sajátja, amelynek legszebb példája a közeli Szelim-mecset.

A kb. 50x50 méteres belső teret a négy zömök oszlop osztja részekre. Az oszmán építészet korai szakaszában ritkán alkalmaztak a falakon csempeburkolatot, helyette a falfestés volt gyakoribb. Az Eski Camii falfestését tűzvészek és földrengések után többször felújították. Legutóbb a 20. század első felében. A mecset falait és oszlopaikat az oszmán kalligráfia szép példái díszítik. Ezek nagy részét a 19. századi felújítás során készítették.

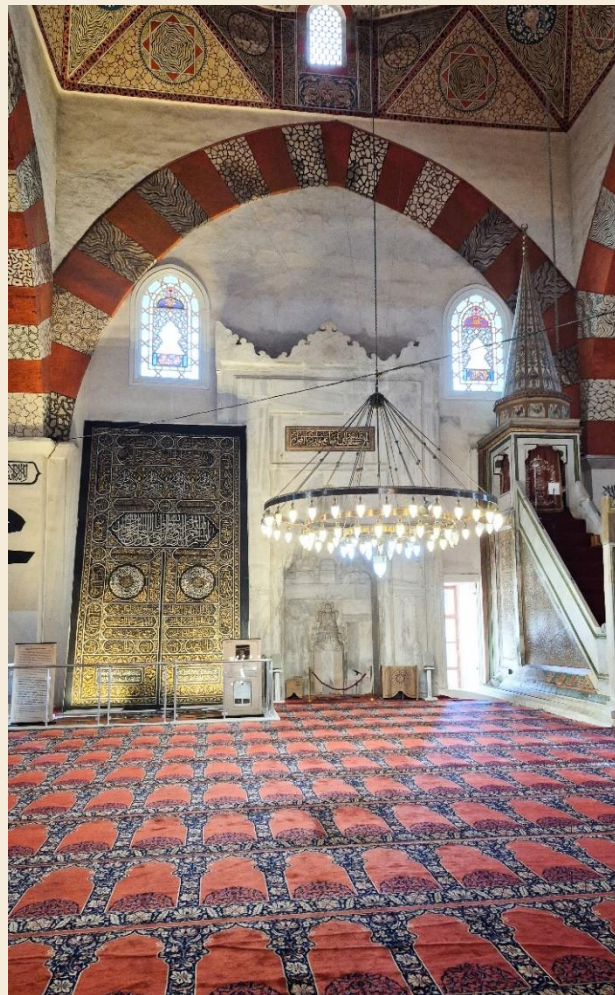
Az Eski Camii kilenc kupolája közül kiemelkedik az északi oldalon, a fő bejáratnál épült. Ezt a nyolcszögletű kupoladobra épült kupolát kissé kiemelték a többi fölé, tetejére bevilágító nyílást (oculus) és fölé kis tornyocskát, lanternát építettek. Ez a megoldás teszi lehetővé, hogy a belépőt egy kisebb, de jobban megvilágított tér fogadja.

Az egyik kupola díszítő festése

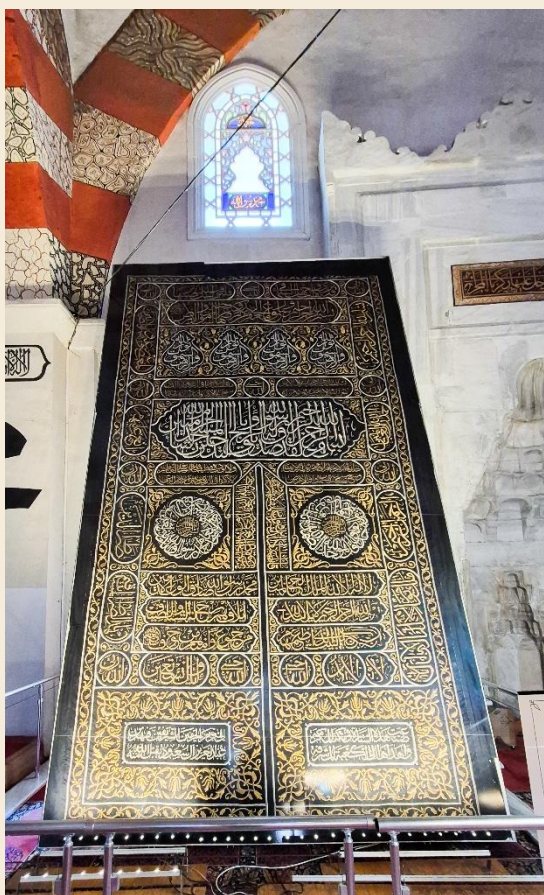

A mihráb közelében áll a müezzín erkélye. Érdeemes megfigyelní a változatos falfestést, de a padlózatot borító, imaszőnyegek sokaságát összefűző padlószőnyeg is meghitt hangulatot kölcsönöz a Régi Mecset belső terének.

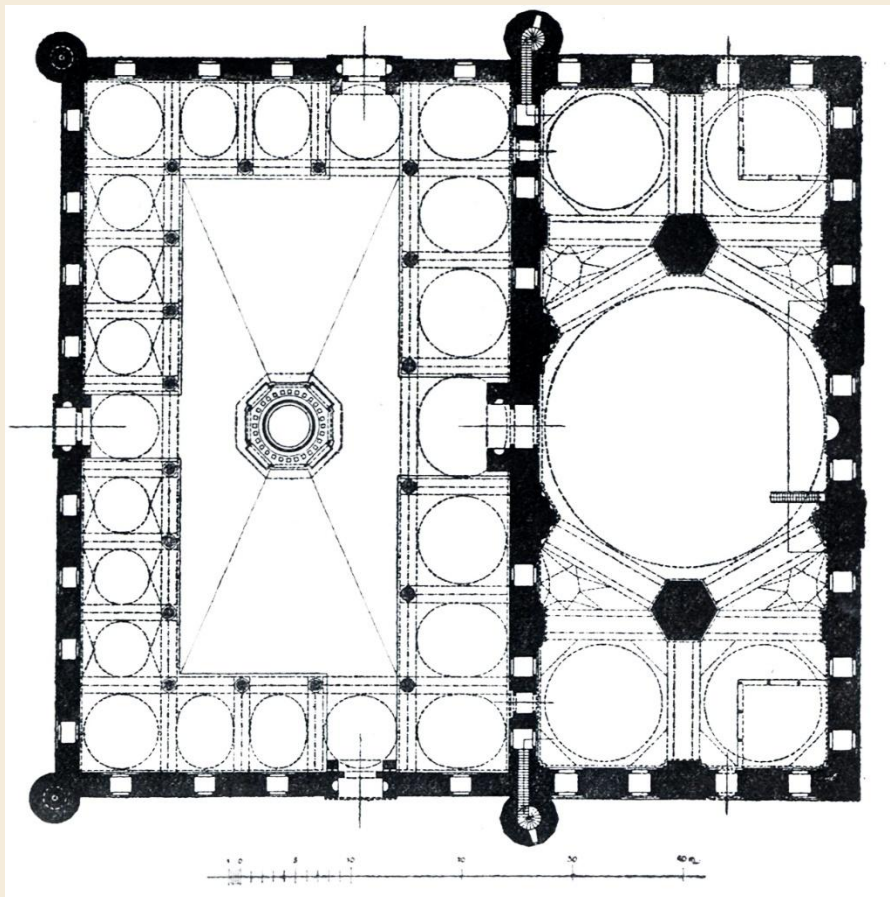

Az Eski Camii mihrábját márványból faragták. Tőle balra van kiállítva a nevezetes burka, a mekkai Kába szentély ajtaját egykor takaró óriási függöny. A mihráb jobb oldalán, a fényben úszó ablakfülkében

még egy érdekesség van: ide falazták be a mekkai Kába-kő egy öklömnyi darabját. Ezt a szent követ sokan keresik fel a mecsetben, amikor ott jártunk, többen is simogatták a kis üveglapot, ami eltakarja.

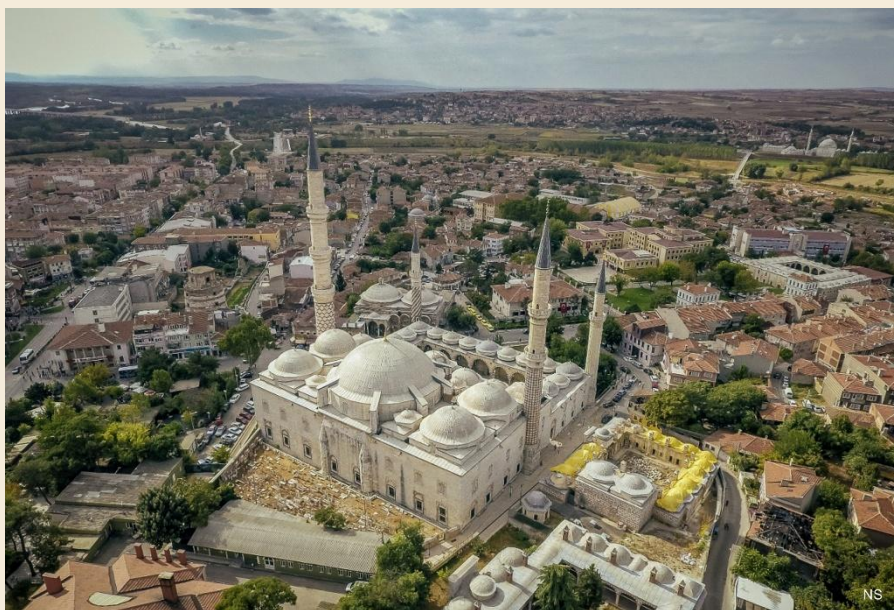

A Kába szentély takaróját időnként cserélik, a régebbieket elajándékozzák, így kerülhetnek ezek a függönyök egyes híres mecsetekbe. Az edirnei Eski Camii 1988-ban kapta meg ezt az arany és ezüst szálakkal szövött, 70 kg-os, nehéz, selyem függönyt, amely egykor a Kábát beborító hatalmas lepel bejáratí függőnye volt. A rajta levő feliratok részben szúrák a Koránból, de más, vallásos tárgyú verseket is ráhímeztek.

Az Üç Şerefeli mecset alaprajza szép példája a még szeldzsuk hatásokat mutató Eski Camii és a Szinán által tökélyre vitt oszmán mecsetépítészet közötti átmeneti építészeti korszaknak. Az Üç Şerefeli építésze árkádos udvarra és egy téglalap alakú imateremre osztotta a korábban is szokásos négyzetes alaprajzot. A mecset 24 méter átmérőjű kupolája alatti tér, talán az imaterem téglalap alaprajza miatt, még nem képes azt a lélekzetelállító hatást gyakorolni, amit később Mimar Szinán több esetben elért, ugyanakkor látszik rajta az útkeresés és a mecsetépítészet megújításának szándéka. Az Üç Şerefeli az első, négy minarettel épült oszmán mecset.

Íme a pompás Üç Şerefeli a levegőből. A mecset délkeleti oldala előtti kis temetőben 195 muszlim sírkő áll. Edirne 17-19. század közötti időkben élt kiemelkedő személyiségei nyugszanak itt.

A mecsetudvar kupolasorral fedett árkádjai

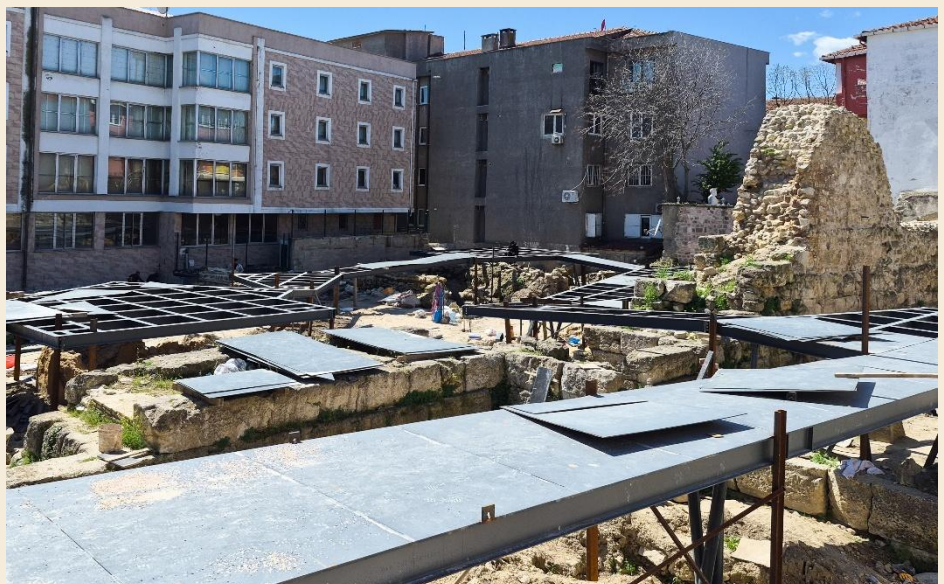
Az Üç Şerefeli mecset közelében álló torony neve: Makedón torony. Amikor Hadrianus, római császár a 2. században megalapította Hadianopolist, a mai Edirnet, egy római castrumot is építettek védelmére. Később, a bizánciak újra megerősítették az addigra már romos castrumot és környékét. Feltehetően ekkor, II. vagy III. Mihály császár idején építették ezt a hatalmas tornyot, a Trákia felől Konstantinápolyt fenyegető barbár támadások kivédésére. A hengeres torony tetejére 1885-ben fából ácsolt óratornyot építettek, ami azonban leégett. Ezután ezt a máig látható szögletes tornyot kőből építették újjá.

A Makedón torony egyik fő nevezetessége a felső részén látható görög nyelvű bizánci felirat. Ezt mondja: „Mikhael

(Mihály) császár, aki valóban dicsőséget szerzett a rómaiaknak, aki megmentette Konstantinápolyt, magas falakat és tornyokat épített a barbárok támadásai ellen.... Isten, segíts Jézus jámbor hívének, Ioannesnak (Jánosnak)”

Korábban is voltak ásatások a római erődítmények területén, majd a legutolsó, 2024-es ásatások után nekikezdték a római-bizánci romterületen szabadtéri múzeum és kiemelt látogatójárdó rendszer építésének. Mindez 2026 tavaszán még javában folyt.

Edirnei Régészeti és Néprajzi Múzeum (Arkeoloji ve Etnografya Müzesi) udvarán fényképeztem ezt a dolment. Trákiában is építettek ilyen, kőlapokból álló temetkezési helyeket a bronzkorban, amelyeket azután földdel fedve kisebb dombokká alakítottak.

Edirne területén sok görög, római és hellenisztikus kori régészeti emlék került elő. Ezek egy része is a múzeum kertjében van kiállítva.

Edirne központjától északra, a Tundzha (Tunca) folyó partján ma is állnak az egykor hatalmas szultáni palota, a Sarây-ı Cedîd-i Âmire egyes épületrészei, amelyek közelébe a Mimar Szinán által épített átkelőn, a Kanuni hídon át lehet autóval eljutni.

Szinán mester a 60 méter hosszú, négy boltíves hidat 1553-ban fejezte be. Nem kell csodálkozni azon, hogy Szinán a mecsetek és paloták mellett ilyen sok műszaki létesítményt (hidakat, vízvezetéseket, erődtítéseket, de még hajókat is) tervezett és épített, hiszen a szegény anatóliai keresztény családból származó építész évtizedekig janicsár tisztként szolgált és hadakozott. Ebben az időszakban főként a hadviseléssel kapcsolatos építményeket tervezett. Első nagy, nem katonai megbízását 1538-ban, közel ötven évesen kapta.

Edirnéről beszélve nem lehet kihagyni a Kirkpinar és az olajbirkózás említését. Hosszú múltra tekint vissza a beolajozott testű birkózók küzdelme keleten. Az oszmán emlékezet az évente tartott Kirkpinar versenyeket összekapcsolja a formálódó Oszmán Birodalom terjeszkedésével az európai trák vidéken. Mindenesetre a mai versenyeket 1360 óta folyamatosan- kevés kihagyással- megrendezik minden év június végén, július elején. Úgy mondják, a Kirkpinar ma a világ legrégebbi folyamatosan megtartott sportversenye.

Ezt a régi rajzot a Szelim mecset kis múzeumában fényképeztem. Az olajbirkózás szerte az Oszmán Birodalomban hozzátartozott a vásárokhöz és más ünnepi eseményekhez és még ma is több helyen rendeznek ilyen versenyeket, de a legtekintélyesebb az edirnei Kirkpinar.

Egy installáció a Szelim mecset múzeumából. A Kirkpinar helyszíne azidők során többször változott. Az Edirne közeli eredeti verseny helyszín a balkáni háborúban (1912) Bulgáriához került, végül 1924-ben került új helyére, az Edirne északi szélén levő területre, amely közvetlenül az egykori szultáni palota, az Edirne Sarayı mellett van, ahol új stadiont is építettek.

Az évenkénti Kirkpinar versenyen döntenek el, hogy ki lesz Törökország legnagyobb birkózója (başpehlivanja). A köztársaság megalakulása (1923) előtt a verseny fődíja általában állatokból (szamarak, tevék) és egy kb. 1,5 kg súlyú arany övből állt, manapság azonban európai mintára főként érmekkel díjaznak. Az arany övet csak az kaphatja meg, aki egymást követő három évben győz a Kirkpinaron. Ez az archív kép két nagy bajnokot ábrázol, balra Adalı Halil (1866-1925), jobbra Kurtdereli Mehmet (1872-1939) áll.

A Kirkpinar bajnokok névsora a köztársasági idők kezdetétől (1923). Magát a verseny körülhatárolás nélküli füves területen tartják, ahol egyszerre sok pár küzdelme zajlik. A pehlivánok (birkózók) a verseny kezdete előtt szertartást, közös imádkozást tartanak, majd egy olajöntöző segítő részvételével a versenyzők bekenik egymás testét olajjal. Amennyire tudom, a szabályok egyszerűek, az győz, aki a másikat a hátára tudja fordítani, vagy felemelve hosszabban tudja cipelni. Győzni lehet úgy is, hogy lerántják az ellenfél bőrgatyáját, bár ez ritkán fordul elő.

A Kirkpinar birkózóversenyt 1924 óta az edirnei szultáni palota, a Sarây-ı Cedîd-i Âmire közelében tartják, a Tunca folyó szigetén. A mostani stadion persze jóval később épült. Balra a palotához tartozó Igazság torony, jobbra a birkózó stadion, előtte a híres győztesek, a başpehlivanok szobraival.

Így zajlik a beolajozás. A küzdelemnek sokáig nem időkorlátja, a legjobbak képesek voltak végkimerülésig harcolni. Később, 1974 után korlátozták a mérkőzések hosszát, ma a legjobbak, a başpehlivanok 40 percig küzdenek, az egyszerűen csak jó birkózók, a pehlivanok mérkőzése 30 percig tart.

A Kirkpinar stadion előterében van kiállítva a nevezetes bőrgatya, a kisbet szobra. Az iszlám szerint az awrah-t, a test intim részeit, el kell takarni. Férfiaknál ez a terület deréktól a térd alatti testrészig tart, innen a gatyá hossza. Talán ezért nem láttunk soha török férfit rövidnadrágban, legfeljebb a strandokon. A hagyományos kisbetet bivalybőrből készítették, súlya 12 kg körül volt. Az 1960-as évektől használt borjúbőr kisbet mindössze kb. 2 kg.

A birkózóstadion mellett felállított bajnoksobrok az 1924 utáni bāşpehlivanokat ábrázolják, de egy külön emelvényen mintázták meg a köztársasági idők előtti legnagyobb három bajnok alakját. Balról jobbra: Kurtdereli Mehmet, Kel Aliço és Koca Yusuf egész alakos szobra áll.

Az egykori szultáni vadászterületen építették fel a 20. században az Er Meydanı birkózóstadiont, amelyet legutóbb 1996-ban újítottak fel. Amikor arra jártunk éppen a tavaszi árvíz utáni javításokat végezték, de a tervek szerint 2027 után - összefüggésben a Sarayıçi palotaterület most zajló felújításával - kissé távolabb új stadiont fognak építeni.

Bajnokok szobrai az Er Meydanı stadion mellett. A bāşpehlivanok, a japán szumó jokozunáihoz hasonlóan nagy tiszteletnek örvendenek.

A 2025. évi Kirkpinar bajnokság fogadókapuja még állt a következő év tavaszán a Kanuni híd elején.

Ezzel a képpel búcsúzunk Edirnétről és Törökországtól, abban a reményben, hogy a közeljövőben még visszatérhetünk megnézni ezt az egyedülállóan érdekes versenyt és a vele párhuzamosan tartott ünnepi eseményeket.

[illegible]